

Dinimize göre aile; anne, baba ve varsa çocuklardan oluşan kutsal bir yuvadır. Birbirlerine sevgi ve saygı bağlarıyla bağlı olan; aynı inanç, aynı düşünce ve aynı duyguları paylaşan; kendilerine düşen görevleri yerine getiren bireylerden oluşan aileler, huzurlu olurlar. Kur'an-ı Kerim'de; “Allah sizlere kendinizden eşler, eşlerinizden de oğullar ve torunlar var eder.” (Nahl, 16/72.) buyrulur.

İslam dini aileye büyük önem vermiştir. Çünkü aile, hem kişinin huzur bulduğu bir ortam, hem neslin devamı için bir vesile, hem de kişiyi dince günah sayılan çeşitli kötülüklerden koruyan bir kurumdur. Kur'an-ı Kerim'de; “İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp aranızda sevgi ve rahmet var etmesi Allah'ın varlığının belgelerindedir. Bunda düşünen insanlar için dersler vardır.” (Rum, 30/21.) buyrulur.

Toplumun özü ve temelidir. Uygarlıkta ileri gitmiş ne kadar millet varsa, aile ocağında iyi eğitim görmüş bireylerden meydana gelmiştir. Çünkü milletler, birçok ailenin birleşmesinden meydana gelmektedir. Dinimiz, ailelere, aile kurumuna ve aile bireyleri arasındaki ilişki ve bağlara büyük önem vermektedir. Aile, evlilik ve nikâh bağıyla kurulur. Peygamberimiz bir hadisinde; “Nikâh benim sünnetimdir. Evleniniz, ben diğer ümmetlere karşı sizin çokluğunuzla öğünürüm.” (İbn Mace, Nikâh, 1.) buyurmuştur.

Ailenin düzenli, huzurlu ve mutlu olması, aile bireylerinin birbirlerine karşı sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma bilinci içinde olmalarına bağlanmıştır. Aslında milletin bütün bireyleri, birbirleriyle sevgi, saygı ve yardımlaşma ihtiyacıdadırlar. İnsan, yaradılışı gereği bir başkasına muhtaçtır. Üzülüğümüz veya sevdiğimiz zaman, bu duygularımızı paylaşacak dostlar ararız. Bunların başında da aile üyeleri gelir.

Anne ve babalar, kendileri ve çocukları için çalışırlar. Aile üyelerinin ihtiyaçlarını helal yoldan çalışarak temin ederler; çocuklarının geleceği için çok büyük maddi ve manevi fedakârlıklar gösterirler. Çocuklarına milli ve manevi değerleri tanıtır. Onların güzel ahlâklı olmaları için çaba harcarlar.

Anne ve babasını seven çocuklar, içten gelen bir sevgi ve saygı duygusuyla onlara bağlanırlar. Aile içinde düzen ve huzurun sağlanmasına yardımcı olurlar. Kendilerinden yaş ve tecrübe daha büyük olan aile bireyelerine saygıda, küçük olanlara ise sevgide kusur etmemeye çalışırlar.

Aile bireyleri kendi aralarında, yardımlaşma ve dayanışma içinde olurlar. Herkes, ailenin sevinci ile sevinir, üzüntüsüyle üzülür. Aile bireyleri kendilerine düşen görevleri aksatmadan yerine getirirler. Anne ve babasına eziyet etmezler.

Akrabalarını, dostlarını ve komşularını sever, sayar ve yardımlarına koşarlar.

Aile, her insanın doğup büyüdüğü kutsal bir ortamdır. Hepimizin kaldığı bir yer vardır. İnsanların kaldıkları yerlere ev deriz. Ancak aile bireyelerinin yaşadıkları yerlere yuva denir. Aile yuvalarına, aile ocağı da denilmektedir. Aile yuvası ve aile ocağı gibi deyimler, rahatlık ve güven duygusu veren, içinde sıcaklığını hissettiğimiz yerler anlamında kullanılmaktadır. O hâlde, içinde yaşadığımız binaların maddi yapısına ev derken, içinde yaşadığımız manevi ortama da aile yuvası veya aile ocağı diyoruz.

Hepimiz aile yuvamızın şeref ve haysiyetini zedeleyecek söz ve davranışlardan kaçınmalıyız. Büyüklerimize saygı göstermeli, küçüklerimize her konuda yardımcı olurken, şefkat ve merhametimizi onlardan esirgememeliyiz. Elimizden geldiğince aile bütçesine katkıda bulunmalıyız. Ev işlerinde ve dışarı işlerinde birbirimize yardımcı olmalıyız. Bunların karşılığında hiçbir

İslam dini aileye büyük önem vermiştir. Çünkü aile hem kişinin huzur bulduğu bir ortam, hem neslin devamı için bir vesile, hem de kişiyi dince günah sayılan çeşitli kötülüklerden koruyan bir kurumdur.

ücret beklememeliyiz. Çünkü aile işlerinin ücreti sevgi ve ilgidir.

Aile bireyleri, ara sıra, birbirlerine hediye olarak sürpriz yapmalıdırlar. Bu olay hepimizi çok heyecandırır. Aile içindeki neşemiz bir kat daha artar. Bu mutluluğu hep birlikte paylaşırız. Bayram, kandil ve önemli günler hediye, almak için en uygun zamanlardır. Çünkü hediye sevgi sembolüdür. Sevgili Peygamberimiz de bazen, aile bireyelerine hediye vererek onları sevindirirdi. Hediyeleşme konusunda da ümmetini teşvik ederdi. O, aile içerisinde en büyük hediye nin sevgi olduğunu belirtmiştir.

Çocuk eğitiminde ailenin önemi

Aile eğitimi, ailenin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik eğitim sürecidir. Aile eğitimi, aile kurumunun devamını, bireylerin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu ve sorumlu üyesi olmalarını sağlamak amacıyla yapılan her tür ve seviyedeki eğitimi kapsar.

İnsan eğitiminde özellikle de çocuk ve gençlerin eğitiminde en önemli kurum ailedir. Ailenin; biyolojik, ekonomik, sevgi, koruyuculuk, toplumsallaştırma, eğitim ve boş zamanları değerlendirme gibi işlevleri vardır.

İnsanın ihtiyaçları şöyle sıralanmaktadır:

1. Fizyolojik ihtiyaçlar: Yeme, içme, uyuma gibi.
2. Güvenlik ihtiyacı: Kişinin kendini emniyette hissetmesi; can, mal ve namus korkusunun olmaması.
3. Yakınlık ihtiyacı: Kişinin kendisini (aile, akraba, hemşeri, millet, din vb.) bir gruba ait olduğunu hissetmesi; diğer insanlara yakın olma, sevme, sevilme ihtiyacı.
4. Saygınlık ihtiyacı: Kişinin içinde bulunduğu toplulukta varlığının onaylanması, ona saygı duyulması ihtiyacıdır.
5. Bilme, tanıma ihtiyacı: Kişinin öğrenmeye karşı duyduğu ihtiyaçtır.
6. Estetik ihtiyaç: İnsanın iyi ve güzel şeylere karşı duyduğu ilgi ihtiyacıdır.
7. Kendini gerçekleştirme: Kişinin doğuştan getirdiği potansiyelleri gerçekleştirmeye duyduğu ihtiyaçtır. Kişi bu potansiyellerini ortaya koyamazsa, kendini engellenmiş ve huzursuz hisseder.

Bu ihtiyaçlardan ilk dördü hayatta kalma ihtiyacıdır; kişi varlığını sürdürebilmek için bunlara sahip olmalıdır.

Ancak bu ihtiyaçların önemli bir özelliği yoksun olduklarında insanın davranışlarını belirlemeleridir. Diğer zamanlarda neredeyse farkına bile varılmazlar.

Son üçü ise gelişim ihtiyaçlarıdır. Yani, kişinin hayatta kalmasına değil, gelişmesine yararlar. Bu yüzden, doyurulmadıkça ortaya çıkmazlar ve doyuruldukça kişinin davranışlarını yönlendirmeye başlarlar. İnsanlar, tüm ihtiyaçlarını en iyi şekilde bir ailede karşılar.

Aile, çocuğun doğuştan getirdiği güzel duyguların uyandırılması ve doğru, güzel, iyi davranışların kazandırılması yoluyla değerler eğitimi görevini yerine getirir. Aile bu görevlerini informal bir ortamda yerine getirir. Eğitimin mekânı her yerdir (okul, aile, toplum), fakat bütün eğitimin temeli ailededir.

Çocuğun anne babadan aldığı iki şey vardır: Sevgi ve eğitim. Sevgi; kabullenme, koruma, kollama ve sevecenlik gibi bütün olumlu duyguları içerir. Eğitim ise öğretilen her şeyi, verilen bilgileri, becerileri, yasakları, kuralları, inançları, değer yargılarını, görgü kurallarını ve insanın sosyalleşmesi için gerekli olan tüm toplumsal değerleri kapsar.

Çocuk, inançları ve sosyal hayata uyum sağlayacak ahlaki davranışları küçük yaşlarda öğrenir ve öğrenmeler kolay sökülüp atılmayacak kadar derin bir şekilde yerleşir. Günlük hayatta “huy” dediğimiz karakter vasıflarının pek çoğunun temeli çocuklukta aile vasıtasıyla atılır. Çocuk sadece insanlarla değil, yüce varlık (Yaratıcı) ve eşya ile olan ilişkilerinin esasını da burada öğrenir. Cömertlik, cimrilik, temizlik, düzenlilik, dağınıklık, çekingenlik ve sosyallik, merhamet, kıskançlık, paylaşma, fedakârlık, kin tutma, doğruluk, yalancılık gibi değer ve alışkanlıkların kazanılması hep çocuklukta eğitime bağlıdır.

Eğitimin en iyi gerçekleştirileceği yer ailedir. İnsanlar, temel inanç ve değerlerini yeni nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey, ilk dinî ve ahlaki bilgi ve tutumları ailesinden öğrenir. Çocuğun eğitimi her şeyden önce temel ruhi ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bunlar sevgi, disiplin ve özgürlüktür. Bu üç ihtiyaç, birbiriyile sıkı sıkıya bağlantılıdır ve birlikte karşılanır. Bebeklikte sevgi ihtiyacı yoğundur, ileri yaşlarda ise sevgi ihtiyacının yanında özgürlüğü sağlama ve disiplin verme gereği de ortaya çıkar.

Çocuk için ailenin önemi, sadece onun maddi ihtiyaçlarını karşılamaktan kaynaklanmamaktadır. Çocuğun maddî ihtiyaçları şu veya bu şekilde karşılanabilir. Ancak aile içinde sağlanan sevgi ve güven ortamını başka yerlerde sağlamak oldukça zordur. Çocuk için özellikle anne sevgisi çok önemlidir. Anne sevgisinden mahrum kalan çocuk, diğer ihtiyaçları giderilse bile, dokunma ve sevme ihtiyacı doyurulmadığı için, psikolojik açıdan tutarsız davranışlar gösterebilir. Yetiştirme yurtlarında yapılan araştırmalar bu durumu açıkça göstermektedir. Çocuk sevgiyi ailede öğrenmektedir. Nitekim Sovyetler Birliğinde Stalin döneminde aileyi ortadan kaldırma girişimleri istenilen sonuçlar doğurmamış, tekrar ailenin güçlendirilmesine dönülmüştür. Türkiye’de tüm sorunlarına rağmen, aile kurumunun çok güçlü olduğu söylenebilir.

Ailenin önemi, insanın hayatının ve eğitiminin dayandığı temel kurum oluşundan ileri gelmektedir. Birey ve toplum arasındaki olumlu ilişkiler aile aracılığıyla kurulabildiğinden, aile temel toplumsal bir kurumdur. Toplumlar, temel değerlerini aile aracılığı ile yeni kuşaklara aktarırlar. İçinde bulunduğumuz kültürel atmosfer bize, kişiliğimizin gelişmesi, ahlaki karakterimizin olgunlaşması imkânını sağlar.

Ailenin yani anne babanın çocuğun eğitiminde bazı görevleri vardır. Bu görevlerinin başında çocuğun maddi ihtiyaçlarının karşılanmasından sonra onun sosyalleşmesi gelmektedir. Sosyalleşme, toplum içinde yaşayabilmek demektir. Bunun için toplumun değerleri ve kuralları bilinmelidir. Toplumda insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen hukukî düzenlemelerin yanında değerler de önemli bir yer tutar. O hâlde aile, çocuğuna değerleri öğretmelidir.

Eğitim denince daha çok çocuklar akla gelir. Eğitim genellikle onları ilgilendirir. Çocuğun eğitiminde en önemli kurum ailedir. Bunun yanında, yaşanan çevre, arkadaş ilişkileri, okul hayatı ve kitle iletişim araçları çocuğun eğitimin- de rol oynamaktadır. Eğer çocuk, iyi davranışlara yönlendirilmezse kötü davranışlara yönelebileceğinden çocuğun yetişmesiyle ilgilenenlere önemli görevler düşmektedir.¹

¹ www.mehmetzekiaydin.com Email: mzekiaydin@mynet.com

Bu yazı, “Çocuk Eğitiminde Ailenin Önemi”, **Diyanet Aylık Dergi**, Ekim 2012, sayı:262’de yayımlanmıştır.